

LIBRARY OF PRINCETON
JAN 20 1908
THEOLOGICAL SEMINARY.

CHRISTELYCK ende ZEDICH

VERTOOGH

met

Een seer ernstige ende ootmoedige bede aen den Provincialen Synodum van Frieslandt, den XXX. May, Anno 1621. Ghehouden binnen Sneeck.

Ghedaen

Van een deel Ledematen der Ghereformeerde Kercke te Doccum/ om vande selve in't rechte gheschil der Leere onderwesen/ende in haer misnoegen ende twijffelingen nopende de veranderinghe harer Kercken-dienaren/ voldaen/ gereedt/ende gerust ghestelt te worden.

Met een Voor-rede, dienende tot deselve materie.

Ghedruckt onder 't ✠
Anno 1621.

2. *Cor.* 4. 2.

VVy vervvorpen de bedeckinghe der schande, niet met schalcheyt omgaende, noch het vvoort Gods vervalschende: maer met de openbaringe der vvaerheyt ons selven bekent makende by aller menschen conscientien inde ooghen Gods.

2. Cor. 11. 13

VVant sulcke valsche Apostelen zijn bedriegelijcke arbeyders, hen veranderende in Apostelen Christi.

Gal. 4. 7:

Hare vyericheydt over u en is niet fijn: maer sy vvillen ons uytsluyten op dat ghy soudt over hen vyerich zijn.

VOOR-REDE

Aenden

Waerheyt-lievenden Leser.

T'Is een warachtich woordt/ ghesproken vanden genen die niet en kan lieghen: Soo wie quaet doet die haet het Licht/ ende en koemt totten lichte niet/ op dat syne wercken niet ghestraft en worden. 'Tis een ongetwijffelt ken-teycken van een quade saecke/ wanneermen siet dat de voorstanders derselver die soecken te bewimpelen/te bedecken/te vermommen ende in't duysteren te verberghen. De leughen is leelijck/afschouwelijck ende hatelijck/ ende schaemt sich daerom voor der menschen ooghen/ soeckt duystere schuyl-winckelen ende sluyp-holen/ om niet bekent te worden. Maer de waerheyt is van Godtlijcker aert/ schoon/ lieflijck ende cierlijck/ ende wil daerom geern' by den lichte besien wesen/ ende bemint het licht/ om datse daer door bekent ende gheopenbaert wort.

Daerom gelijck t'allen tijden de oprechte Sendtboden Godts hebben ghearbeydt/ om haer licht op den kandelaer te stellen/ ende verwerpende alle bedeckinghe der schanden/ sich openbaer te maken by aller menschen conscientien: soo hebben altijdt de Leeraers der leughen gesocht in't duysteren te wandelen/ hare Leere te bedecken ende te versussen/ het licht te schuwen/ ende de waerheyt/ als hare wederpartye te haten/ ende daer teghen met handen ende voeten te spartelen. De practijcken ende listighe vonden die sy gebruycken om hare Leeringen/ende de leelijcheyt der selven/ te verberghen/ zijn verscheyden. Ten eersten/ soecken sy deselve met ghemaeckte/verbloemde/ ende opghepronckte woordekens een glimp ende schijn te gheven: gelijck een leelijcke hoere/om hare Boffianen te behaghen/ haer selven blanckettet/ op dat hare natuyrlijcke mismaecktheyt niet ghesien en werde.

2. Maer wanneer hare leelijcke ende wanschapene mismaectheyt soo groot is/ datter gheen konsten noch practijcken en konnen helpen/om haer een glantz ende luyster te geven: Soo is den besten ende naesten raedt datmense sorchvuldelijck soecke te bedecken/achter de banck te steken/ in muyten te houden/ende niet en late te voorschijn kommen/ op datter niet elck een afkeer van en krijge. 3. Somtijts komen sy wel so verre/datse door een

onghelooveliјcke impudentie ende onbeschaemtheyt hare eygene leelijcke ende verfoeyelijcke dolinghen/ haren teghenspreeckeren op den hals werpen/om deselve by den gemeynen man daer door verhaet te maken: soeckende alsoo eenen anderen vuyl te maken met haren eyghen dreck/ ende de voorstanders der waerheyt leelijck te maken/ om de dolingen ende lasteringen die sy bestraffen ende teghen spreken. Gave Godt/beminde Leser/dat dese snode vonden/ende practijcken alleen gevonden wierden/by den ghenen/die ons niet en bestaen/ende met dewelcke wy geen gemeenschap en hebben/ soo waer der minder swaricheyt ende perijckel voor ons ingeleghen om bedrogen te worden. Maer (lacy!) de bevindinge leert ons/dat dit quaet oock al plaets heeft onder den ghenen die gheerne gereformeert zijn geheeten.

Dese hebben van langherhandt in haren boesem ghevoet een grouwelijcke ende met recht anstotelijcke Leere van de Godtlijcke Predestinatie/ die sy houden te wesen het fondament harer gantscher Religie ende zalicheyt: Bestaende deselve Leere in ☞ twee deelen: Verkiesinghe ende Verwerpinge. Vande Verkiesingh leeren sy/ dat Godt Almachtich van alle eeuwicheyt heeft voorgenomen door een onveranderlijck besluyt seeckere weynighe persoonen precyselijck zalich te maecken/ sonder acht te nemen op hare bekeeringe ofte geloove in Christum: maer alleen ende puyrlijck om dat het hem alsoo belieft: Ende dat de persoonen/ die hy alsoo totte zalicheyt verkoren heeft/ nimmermeer door eenigherley/ oock hoe groote ende meenichfuldige sonden/van Gods ghenade ende de zalicheyt en connen uytvallen: maer datse nootsaeckelijck ende onvermijdelijck altijt zijn ende blyven Godts lieve ende aenghename kinderen/ 'tzy hoe grof dat sy t oock met hare sonden ende boosheyden mogen maken: ofte indien hy (als andere segghen) op haer toornt/soo blijft nochtans syn voornemen onveranderlijck van haer ten lesten evenwel zalich te maken. Daerentegen vande Verwerpinge leeren sy/ dat Godt almachtich van alle eeuwicheyt heeft voorghenomen verre het grootste deel der menschen (onder welcke sy ooc veele onnosele kinderkens tellen) met eenen eeuwigen haedt te haten/ ende onvermijdelijck te storten inde helsche verdoemenisse/ sonder ghesien te hebben op hare onboetveerdichheyt ende ongheloove/ maer simpelijck/om dat het hem alsoo belieft heeft: ende dat de ghene/die hy alsoo tot sulcken onsalighen eynde ghenoot-schickt heeft/ nimmermeer en konnen tot het ware gheloove in Christum/ noch totte bekeeringhe commen/ almede uyt cracht van dat selve onghenadighe decreet ende ☞ besluyt Godes: maer moeten nootsaeckelijck in hare ongeloove ende zonden sterven ende bederven/ op datse (quansuys) rechtveerdichlijck inde verdoemenisse geworpen worden.

Dit hare leelijcke ende met recht aenstotelijcke gevoelen (twelc sy in veele schriften/ hoewel d'eene wat beleefder/ d'ander wat harder ende ronder/ opentlijck drijven) hebben sy altijt met groote sorchvuldichept voor den ghemeynen man ghesocht te bedecken; daer toe ghebruyckende 1. de verwen ende glosen van een grooten hoop eygen-verdichte distinctien/ die gantsch geen fondament en hebben/ noch inde gesonde reden/ noch in de H. Schrift: maer dienen alleen om de luyden te blinthocken. Daerenboven hebben sy bedacht allerley sachte ende lieflijcke woorden ende manieren van spreken/ om de hardicheydt van dit rouwe ghevoelen wat te versoeten. Ende hebben sich hier mede een wyle tijts fijntgens weten te behelpen/ tot dat eenighe vrome ende Godtsalighe Leeraers/ eerst in Vrieslandt/ ende daer nae insonderheyt in Hollant/ merckende dat dit ghevoelen ten hoochsten der Godtzalicheyt nadeelich was/ oock niet konnende lijden/ dat de Reformatie met sulcken blame ende schandtvleck by haren wederpartijen langher soude besmet ende besoedelt blyven/ hebben ghearbeydt/ de gordijnen ende voorhangselen van dese niets weerdige distinctien/ ende verbloemde woorden af te strijcken/ ende dit leelijcke gedrocht van alle syne lieflijcke verwen ontblootet/ naeckt voor den dach te brenghen: op hope dat de ghene/ die daer mede ingenomen waren/ hare dolinghen ende misverstanden erkennende/ daer van souden afstaen/ de waerheyt haer wt Gods H. Woort klaerlijck aengewesen/ omhelsen/ ende de Godtzalicheydt onder de Gemeynte souden helpen voorderen.

Maer die goede Mannen hebben sich in hare meyninghe grootelijck bedrogen gevonden. Want de Voorstanders van de voorsz. dwalingen/ siende datmen hare leemten bestont te ondersoecken ende in 't licht te brenghen/ hebben die noch meer begonst te verberghen ende te verdonckeren: gebruyckende daer toe een andere quade practijcke/ te weten/ de Ontkenninge ende Versaeckinghe: Insonderheyt by den slechten ende eenvoudighen luyden / die in hare boecken ende schriften niet ervaren zijnde/ ende hare dubbelsinnicheyden niet begrijpende/ lichtelijck konden gheabuseert ende misleydt worden. Maer allermeest hebben sy gesocht het tweede deel harer leeringe (dat is/ de Verwerpinghe) te verswijghen ende te ontkennen/ wetende dat die leelijcker ende aenstotelijcker was als de andere/ ende datmen die verworpen hebbende/ oock wel lichtelijck het andere deel/ dat van ghelijcker aert is/ als onschriftmatich soude verstooten. Inde Haechsche Conferentie/ daermen van die materie eens grondelijck soude disputeren / en waren de Contra-remonstranten met geenderley inductien noch authoriteyt vande Staten selve te beweghen/ dat sy hare ghevoe-

len over 'tpoint der Verwerpinghe souden openbaren/ hoe wel sy niet alleen na alle redelijckheyt/maer oock door hare eygen beloften daertoe waren gehouden: jae wilden liever de handelinghe afbreken/ende de vergaderinghe vruchteloos laten scheyden/dan op de Vragen haer voorghestelt/ antwoorden: versoeckende by opentlijcken Requeste daer van te moghen verschoont worden/ghelijck uyt de Acten vande voorsz. Conferentie klaerlijck kan blijcken.

Insghelijcx inde Nationale Synode tot Dordrecht/als de Geciteerde Remonstranten hare ghevoelen vande Godtlijcke Predestinatie der Vergaderinge hadden voorgestelt/ ende met eenen aengheweesen wat sy in haerer wederpartyen leere/ so vande Verkiesinghe als vande Verwerpinghe/ hadden te bestraffen: socht haer de Preses Bogerman eerst met een soet praetgen daer van af te locken. Voorgevende/dat de Remonstranten alleen behoorden haer eyghen gevoelen voor te stellen/daer toe sy geciteert waren/ ende niet eens anders ghevoelen te wederleggen. Ten anderen/ datse maer slechts behoorden vande Verkiesinghe te handelen/ om dat die was een soete/lieflijcke ende aenghename Leere/ voor de Uytverkorene Kinderen Gods: Ende datse de Verworpinge souden laten varen/ om dat het was een harde/ onaengename/ende hatelijcke materie/die de Kinderen Gods niet en roerde etc.

Maer daer nae/ siende dat de gheciteerde Remonstranten op sulcke praetgens niet en pasten/als wel wetende waer Bogerman den schoe wrongh/ ende datse evenwel in hare begonnen werck voortginghen/ hadde hy terstont eenen anderen loosen vondt bedacht/ om haer den mont te snoeren/datse het speck niet buyten de pot en souden praten. Dat was/dat hy voort quam met eenige Vragen/daer op hy wilde dat de Remonstranten souden antwoorden/op datse ymmers niet meer en souden segghen/ dat het Bogerman soude believen te vraghen. Doch als de Remonstranten (die daer ontboden waren/om hare gevoelen vrylijck voor te stellen/ uyt te legghen ende te verdedighen/soo veel sy souden konnen ende noodich achten) swaricheydt maeckten om haer soo van hare wederpartye de maet te laten setten/wat sy spreken of swijghen souden: voorgevende dat sy vande gantsche materie/so wel vande Verwerpinge als Verkiesinge wilden handelen/ begondemen de selve met harde dreyginghen niet alleen van Kerckelijcke censuren/ maer oock van politijcke straffen aen te vallen/ ten ware sy van hare voornemen wilden afwijcken/ ende der Contra-remonstranten leere insonderheyt vande hatelijcke Verwerpinghe ongeroert laten/dat is/ antwoorden op de Vragen/die Bogerman soude voor stellen. Maer alsoo de Remonstranten sick voor sulcke bulbacken niet ontsettende / evenwel by hare goede voornemen

persisteerden/ heeftse Bogerman eyndelijck met een onstuymige bitterheyt ende overloopende galle uyt de Vergaderinge ghesworpen/ ende Octroy aende Staten Generael versocht/ om nyt der Remonstranten stomme schriften te mogen oordelen/ 'twelck sy oock lichtelijck hebben verkregen. Ende noch dorsden dese Vaders des Conciliums den Remonstranten te last legghen/ datse hare ghevoelen niet en hadden willen den Synodo openbaren.

Wat dunckt u/ lieve Leser/ is dat niet wel degelijck syne schande met vygebladeren bedeckt/ schuyl-hoecken gesocht/ ende met bedeckinghe der schanden omghegaen/ ende (als Christus seyt) het licht gheschout/ ende daer toe niet willen comen/ om dat syne wercken ende leeringen boos zijn?

Maer wat behoef ick bewijs in een saecke die klaer is? Het is ymmers nu meest allen menschen in't Landt bekent/ dat de Contra-remonstrantsche Predicanten om hare ledich staende Kercken met toehoorders te vervullen/ vast over al ontkennen dat sy toestanders zijn van dat hooge gevoelen der Predestinatie clagende datmen haer onghelijck doet/ ende datse sulcx in hare Kercken niet en leeren. Ja derven de goede luyden tot hare Predicatien noodigen/ seggende/ datse daer niet anders en sullen hooren/ dan even 'tselve dat de Remonstranten (die sy vande Predick stoelen ghedreven/ ende te lande uyt ghejaecht hebben) te voren gheleert ende gepredickt hebben. Ende op datse ymmers mochten gheloofst werden/ derven sy daer by doen hooghe ende diere bevestingen/ met een ernstich ende devotich ghelaet/ slaen de ooghen nae den Hemel/ kloppen op de borst/ ende nemen Godt tot een getuyge/ dat sy aen sulcke leeringen onschuldich zijn.

Neemt onder veelen tot een exempel de tegenwoordighe Dortsche Predicanten/ die neffens anderen mede onderteyckent hebben de Canones vande Dortsche Synode/ inde welcke de leere vande hoghe ende precijse Predestinatie duydelijck ghenoech wordt voor gestelt/ ende hebben met hare onderteyckeninge heylichlijck belooft/ datse de voorsz. leere/ neerstelijck sullen leeren/ ende ghetrouwelijck voorstaen/ sonder yets tegen de selve 't zy openlijck/ ofte in't bysonder/ directelijck oft indirectelijck te leeren ofte te schrijven: Als mede/ dat sy niet alleen alle dwalinghen daer teghen strijdende/ ende namelijck die inde voorseyde Synode zijn ghecondemneert/ verwerpen: maer oock datse die sullen teghenstaen/ ende helpen weeren. Jae dat meer is/ sy helpen mede vervolghen ende verdrijven de vrome ende onbesproken Leeraers/ die het voorsz. hoghe gevoelen inde Nationale Synode ghecanoniseert/ niet toe en staen; loopen/ ende draven tijdelijck ende ontijdelijck/ om den goeden Petrus Hermanni (die rede van synen

Kerc-

Kercken-dienst is ontset) oock te doen de Stadt verbieden: voorgh evende / datse anders niet en konnen de Ghemeynte in ruste brenghen. Ende hebben de saecke door hare neerstichept alrede soo verre ghebracht / dat de voorsz. Petrus / ongheciteert / onverhoort ter Stadt uytghewesen is. Wien sy daer toe meest hebben aengheloopen / ende wie 't doorghedronghen heeft / weetmen te Dockum wel. Desen allen niet teghenstaende / derven dese fijne Leeraers / niet alleen opentlijck Protesteren / ende op hare borsten slaen / datse aen sulcken uytsetten Petri onschuldich zijn / ende datse wel connen lijden / dat hy aldaer metter woon blijft: maer en ontsien sich oock niet vrymoedelijck by de goede lidtmaten te ontkennen / dat hoghe gevoelen vande Predestinatie toe te staen / jae seggen datse 'tselve verwerpen ende verfoeyen: datse het nimmermeer en sullen of willen leeren; ontkennen oock sulcx te hebben ondertepckent / derven daer op de Remonstrants-gesinde lidtmaten tot hare gemeynschap nodighen / mits blyvende by het gevoelen / dat sy van hare voorgaende / nu afghesette / Predicanten hadden gheleert ende aengenomen. Ghelijck dit selve meerendeels blijckt wt dit navolghende Christelijck ende Zedich Vertooch / by eenighe goede Doccumsche lidtmaten / onsen particulieren Synodo van Vrieslant in Majo lestledẽ overgelevert. Twelc daerom te meer door den druck (doch sonder voorweten ende consent vande voorsz. lidtmaten / wordt gemeyn ghemaeckt / om dat den Leser daer uyt mede sal connen mercken / hoe oock de Sneecse Synode / die op dit ernstige ende vriendelijcke versoeck tot noch toe niet een enckel woort en heeft gheantwoort / met hare stillswijghen ghenoechsaem te kennen gheeft / dat sy aen de voorsz. grouwelijcke leere schuldich zijn / ende evenwel die niet en derven vry uyt bekennen; op dat de goede luyden van haer gheen afkeer ende weersin en souden krijghen. Waren sy vry daer van / waerom souden sy dat niet vry uyt derven segghen / ende sulcken antwoort den Dockumschen lidtmaten / die soo instantelijck daerom bidden / schriftelijck laten toekommen? Ende waerom souden sy onder haer dulden ende lijden de gene die opentlijc leeren en schrijven dat Godt een deel der menschen tot de eeuwige verdoemenisse heeft gheschapen / ende dat hy besloten ende beschickt heeft / dat de menschen oprecht van hem gheschapen zijnde / souden inde sonden vallen? Daer sy soo yverich zijn om de ghene te verdrijven / die leeren / dat Godt van eeuwichept heeft besloten de gheloovighe zalich te maken / ende de ongheloovige te verdoemen / ende gheen hogher besluyt of Predestinatie en bekennen. Of weten sy sulcke Leeraers onder haer niet / waerom en begeeren sy dan niet op de Doccumsche verthoonders / dat sy die luyden naemkundich

maken

maken voor de Synode/ om de selve te censureren. Maer wat ist? De Nationale Synode van Dort heeft dien man/ die dat opentlijck bekende te ghevoelen ende te leeren/ de handt op't hooft gelept/eñ voor een rechtsinnich Leeraer verclaert/ hem absolverende vande beschuldingen die D. Sibrandus teghen hen hadde inghebracht.

Den Leser sal oock daer upt konnen mercken hoe meesterlijck dat de Contra-remontstrantsche Predicanten met de Decreten ende Resolutien vande Nationale Synode weten te spelen: die achter den rugghe werpende/ende voor niets achtende/ wanneer sy niet na haren tandt en zijn. Maer als sy haer konnen dienen om hare ontschuldighe ende Vreed'-lievende medebroeders / die sy om't verschil inde Leere haten/ daermede op't lijf te vallen/ van hare diensten te ontsetten/ ende upt de Steden te doen ruymen/dan ghelaten sy sich/ als offe daer groot werck van maecten/ ende of't nodich ware de selve al omme in te voeren/al souden oot de gheruste ende bloeyende Kercken daer door verstoort / jae het Landt 'tonderste boven ghestelt worden: onaenghesien oock dat deselve Synodale Wetten niet wettelijck en zijn ghearresteert/ ende noch by de H. M. Staten Generael/ noch byde particuliere Provincien gheapprobeert. Zijn sy daer aen niet schuldich/datse dan op dit Vertooch eens duydelijck ende pertinentlijck antwoorden/ ende de goede luyden gherust stellen. Maer soo lang sy dat niet en doen/ sullen sy by allen verstandigen met recht daer voor ghehouden ende aenghesien worden.

Doch om weder te keeren tot onse Propoost/ soo isser noch een schandelijcke practijcke/diemen mede huydendaechs siet in swang gaen/om daer mede syn leelijcke doolinghen te bedecken: te weten/ datmen die op syne wederpartye schuyft/ende hem selve daer mede hatelijck maeckt. Dit hebben onse Contra-remonstranten soo aerdich weten in't werck te stellen/ dat de meesten hoop der menschen/die teghen de Remonstranten yveren/ niet beter en weten/ off deselve zijn besmet met dat grouwelijcke ende schadelijcke ghevoelen/dat haer eyghen Leeraers inden boesem dragen. Ende ter contrarien beminnen sy hare Predicanten/ om datse/ quansuijs/soodanighe grouwelen der Remonstranten soo mannelijck teghenstaen: ende roepen daerom al mede blindeling ende sonder eenighe kennisse van saecken / Cruyst hem/ Cruyst hem; wech met hem. Begint ghyse dan eens te vraghen; Maer lieve mannen/ waerom krijt ghy soo teghen de Remonstranten/ ende wat schalt vindt ghy inde luyden? Vraecht ghy dat? Het zijn valsche Leeraers/Verleyders/ende Godslasteraers/die leeren dat Godt den eenen mensche heeft gheschapen totte zalicheydt ende

 den

den anderen totte Verdoemenisse/etc. Ende die opinie is haer so diep in't hert ghenagelt/ dat sy't sich niet en konnen ontgheven/ watmen daer oock teghen protesteert. Jae men vindt oock somtijts wel onder de gene/die sick vermeten leyts-luyden der blinden te wesen/ die noch met dese blindtheyt selve bevaughen zijn: gelijck noch onlangs een Contra-remonstrants Ouderling te Doccum/ eenen Remonstrants ghesinden dorste verwijten/dat hy anhing de drijvers vande hoghe Predestinatie. Soo groot is de onwetenheydt ende soo weynich onderscheyts van saecken isser by den luyden/ in onse Vaderlandt. Soo dattet een erbarmelijck dinck is/ te sien hoe blindeling den ghemeynen hoop yveren teghen de vrome Leeraers/die sy ten hoochsten souden lief hebben ende op hare handen draghen/indien sy maer wel vande waerheyt onderrecht waren; Ende hoe sy in't teghendeel hare Leeraers prysen/aenhanghen/ ende naeloopen/die sy met recht souden versoeyen ende schuwen/ soo sy maer het rechte onderscheyt verstonden ende wisten/ by wien sulcken grouwelijcken gevoelen schuylt ende ghevoedt wordt.

Maer Wee/ wee ondertusschen den blinden ende verkeerden leydts-luyden/dis den yver ende onwetentheydt des ghemeynen volcx/ dat sy behoorden inde Waerheyt t'onderwijsen/ misbruycken tot instrumenten om hare dulle ende ongheregheldde passien van haet ende bitterheyt teghen hare onschuldighe medebroeders uyt te voeren. Ende wee oock den armen verdoolden luyden/die hare blinde Voorganghers blindeling nae loopende/niet anders en hebben te verwachten/dan datse beyde inden diepen grafft der verdoemenisse ghestort sullen worden; Ten sy datse noch by tijts ommesien/ ende sich laten ten besten raden: ophoudende van het lichtveerdich veroordelen/ op dat sy niet oock rechtvaerdich veroordeelt en worden.

Ick bidde u derhalven/ ghy arme verdoolde menschen/ inden name onses Heeren Jesu Christi/ die voor ons allen syn dyerbare bloet ghestort heeft/om ons vande zonde te verlossen / ende hem selven een eyghen volck te verkrijghen/dat yverich soude zijn tot goede wercken/staet doch een weynich stille/ende bedenct u waer ghy zoo yverich henen loopt: teghen wien ende voor wien dat ghy soo seer yvert. Ondersoeckt eerst wel wat d'eene ende d'ander partye leert ende gevoelt/aleer ghy so uwẽ evenmensche oordeelt. Schelt niemant voor een Ketter ende verleyder/ ghy en weet dan wat zijne leere is/ende hebtse ghetoetst aen Godes woort. Legt aff alle haet ende partijschap / die de ziele verblinden / ende het verstandt benevelen: ende en ghelooft niet simpelijck het segghen van d'eene partye/die credijt by u heeft. Siet wel toe dat

ghy

ghy den luyden niet ghelijck en wordt/ die Jesum wilden ghecruyst/ende Barabbam vry ghelaten hebben. Ghedenckt dattet gheen kleyne saecke is/ den onschuldigen te veroordelen/ ende den Godtlosen vry te spreken/ aenghesien die sulcx doen alle beyde een grouwel zijn voor den Heere onsen Godt. Proverb. 17. Ghedenckt dat Esaias het droevighe Wee uytroept over de ghene die't licht duysternisse/ ende de duysternisse licht noemen: die van soet suyr/ende van suyr soet maken: die't goede quaet/ ende 'tquade goet heeten. Esa. 5. Oordeelt dan niet meer nae den aensien/maer oordeelt een rechtveerdich oordeel Joh. 7. 24. Volcht nae't exempel van dese Doornicksche lidtmaten: ghelooft niet lichtelijck het segghen van desen ofte dien Leeraer/ die/ofte vande verschillen selve niet en weet/ofte verkeerdelijck tegen syne conscientie spreeckt: maer addresseert u aenden grooten hoop/ ende versoeckt van haer een ronde/ oprechte ende onghevevnsde antwoorde/ laetse u schriftelijcken antwoorden op 'tghene ghy versoeckt: wat gelt het offe u zullen derven antwoorden. Want aen d'eene zijde sullen sy niet derven ontkennen dat hoghe ghevoelen vande Predestinatie toe te staen/wel wetende datmen haer niet alleen uyt verscheyden hare eygen schriften/ maer oock selfs uyt de Canones vande Dortsche Synode klaerlijck sal konnen overtuyghen. Aen d'ander zijde sullen sy sich schamen dat rondt uyt te bekennen/ om dat het soo leelijck is in hem selven/ende om dat ghy met recht het selve verwerpt ende vyandt zijt. Erbarmt u dan oock voorts over de ghene/die om der waerheyt willen (die ghy mede toestaet) versmaedt/ ghelastert/ ghekettert/ ende uyt Steden ende Landen verdreven worden: Ende biddet Godt ernstelijck ende sonder ophouden / dat hy voorts alle andere die noch uyt misverstant ende onweetenheyt verkeerdelijck yveren/ met het licht syner waerheyt alsoo bestrale/ datse hare blintheyt erkennende/van den wech harer dwalinghe sich moghen bekeeren om salich te worden. Insonderheyt mede/ dat hy de Leeraers des volcx/ die sich harer leeringhen schamen/alsoo in hare conscientien wille tasten/ datse hare doolinghen ende misverstanden opentlijck bekennen/ ende niet langher de luyden met een valsch voorgheven soecken achter haer te trecken/ ofte ten minsten ophouden van hare medebroederen te vervolghen/ uyt hare diensten te stooten/ende ghelijck Diotrephes/ uyt de Ghemeynte te werpen/ om een leere ende ghevoelen/ dat sy selve segghen voor goet te kennen ende te approberen.

De Godt der waerheyt ende des Vredes verleene ons zijne ghenade / dat wy alle moghen eens ghesint zijn in Christo / ende dat alle dwalinghen / partyschappen / ende verweringhen ophoudende: den Vrede ende de Waerheyt onder ons mogen wassen / ende vrucht brenghen door Jesum Christum.

AMEN.

Eer-

Aenden

Eerwaerdighen ende Godtsaligen Synodum/ teghenwoordich vergadert binnen Sneeck.

EErwaerdighe/ Godtsalighe/ Welghelеerde: Gheeft met bedroefder herten klaeghlijck te kennen een groot deel ledematen der Ghereformeerde Kercke binnen Dockum/ hoe dat d'selve voor een jaer of anderhalff in goede vrede ende eenichept bloeyende/ onghemoeyt ende ongequelt zijnde vande twisten/ oneenicheden ende gheschillen in Religions saecken/inde Kercken deser Nederlanden (leyder Godt) naest eenighe jaeren herwaerts opgheresen / nu vry beroert ende onrustich is ghemaeckt/ door het onvermoet depoztement hares voorgaende Predicanten/ dewelcke de Zalichmakende Leere Christi uyt Godts woort suyver gheleert/ ende met een Christelijcken wandel ende leven bevesticht hebben/ ghelijck beyde Magistraet ende Kerckenraedt hen deses goede getuychenisse recht voor haer depoztement hebben ghegheven. Want wie kan niet dencken/dat soo groote veranderinghe de herten van vele eenvoudighe ende vrome Christenen/ die haer om de Zalichept met ernst bekommeren/ dapper heeft verslaghen/ ende verweckt om nae te vraghen ende te ondersoecken/ uyt wat oorsaecke dat dese vrome mannen den ghemeynte afhandight/ende wt hare diensten gesedt zijn? De Predicanten voornomdt willende liever lijden ende vrede houden/ dan de minste gheleghenthept tot onrust geven/hebben ons den rechten oorsaeck langen tijt verswegen/maer gheperst door vele instantien ende beden/ ende gedreyght met suspicie van qualijck geleert ofte ghehandelt te hebben/ zijn ten laetsten ghedronghen

ons de waerheydt te openbaren: Hebben derhalven gheseyt/ dat de Deputati des provincialis Synodi (laetst ghehouden binnen Leeuwarden) haer van hare ampten ontledicht hebben/ met bevel om voort aen van't predicken ende alle andere Kerckelijcke diensten sich te onthouden/ ter oorsaecke alleenlijck, datse gheweygert hadden te onderteeckenen een seecker formulier inden Nationali Synodo binnen Dordrecht (soo gheseyt wert) tot dien fine ghemaeckt. Sy ghebruycten voor reden van weygeringhe/dat de Sententie des Nationalis Synodi haer van dese onderteeckeninghe/ als personen in actuelen dienst ter goeder naem ende faem staende/ bevrijde/ende datse door geen wettelijcke ordre ofte der H. M. Heeren Staten Generael ofte provinciael daer toe gehouden waren: hadden menichmael den deputatos Synodi afghevraecht/uyt wat macht dat den ghemenen Kercken ende School-dienaren dese onderteeckeninghe te last ghelept werde/ maer konden noch reden noch geblijck bekomen. Daerenboven vonden sy oock eenighe swaricheden int formulier zelfs/welcke haer verhinderden sonder naerder verklaringe het selve te onderteeckenen. Doch alsoo de deputati door milder interpretatie 'tformulier versachteden/ souden sy vredes halven haer oock gheboeghet hebben (ghelijck d'eene al langhe voor henen met syne onderteeckeninghe hadde gedaen/ ende de andere aengeboden heeft te doen) by aldien men in een stuck haer ghevoelen hen hadde willen vry laten/ sonder haer te drijven om te ghelooven/ ende opentlijck te leeren/ te weten/ dat Godt van eeuwicheyt bescheyden ende besloten heeft,yder mensche int byſonder, dat is, hooft voor hooft, door een onvermijdelijcken wech ofte ter Zalicheyt, ofte ter Verdoemenisse te brenghen, in voeghen dat door cracht van't eeuvvich besluyt der verkiesinghe Gods, sommighe byſondere menſchen nootvvendich ende onvermijdelijck moeten geloven, sich bekeren,ende zalich vvorden, ende dat door cracht van't eeuvvich besluyt der vervverpinge Gods: andere byſondere menſchen niet connen gheloven, nochte sich bekeren, maer moeten nootvvendich ende onvermijdelijck in ongelove ende onboetvaerdicheyt blyven, ende soo volgens verdoemt vverden.

Dit

Dit is d'inhout van't ghene Hajo Lamberti verleden jaer aenden Synodus opden Jouwer overgeghevenheeft; De deputaten op den Jouwerschen Synodus gecommitteert tot verdedigingh van hare Sententie teghen Petrus Hermanni uytghesprooken/hebben aldaer verklaert/ dat hy/ Petrus, hadde ghepresenteert/ simpelijck te onderteeckenen/ mits hem toeghestaen werde te gheloven/ dat Adam vryvvillich, ende niet nootvvendich ofte onvermijdelijck gesondicht heeft. Beyde hebben daer by belooft sich sedich ende stil met haer ghevoelen te willen draghen/ ende niet niemant over dat stuck te twisten ende te partyen tot onvrede ende beroerte der Kercken/ ghelijckse oock noyt te voren ghedaen en hebben.

Wy belijden opentlijck/ dat wy in dese deelen met onse ghewesene Predicanten ghevoelen/ nadien wy wt Gods woordt/ gheleert hebben/ dat hoewel het ghelove ende de bekeeringhe een gave Gods is/ welcke de menschen uyt loutere ghenade van Godt ontfanghen/ Godt nochtans niemandt tot het gheloove ende de bekeeringhe nootsaeckt ende dringt/ maer ghebiedt/ roept/ noodicht/ ende bidt den menschen tot gheloove ende bekeeringhe/ jae vertoornt hem swaerlijck over der menschen ongheloove/straft het met den eeuwighen doot inde helle/ ende klaecht over de menschen/ datse niet willen gelooven ende sich bekeeren. Ist dan/ dat van wegen sulck ghevoelen sy niet langher en moghen inde Kercke leeren/ ende het avontmael bedienen ende ontfanghen/ soo hebben wy gheoordeelt/ dat wy vant selve ghevoelen oock niet en vermochten langher ter predicatie ende ten avondtmale te komen/ sonder in dese onse ghevoelen te veranderen.

Maer die nieu-beroepen Predicanten Vincentius Iacobi ende Iohannes Gerrardi ons nae ghewoonte als ledematen versoeckende/ ende uyt plicht van haer ampt vermanende tot het ghehoor ende ghebruyck des avondtmaels/ verstaende onse meyninghe nopens dese leer/ hebben ghesept/ dat wy by onse ghevoelen souden blijven/ ende evenwel tot de ghemeynschap gaen; jae hebben tot verwonderinghe van ons allen met ooge vvoorden, gevouden handen ende contestatien tot Godt

ont-

ontkent sulcx, als boven gheschreven is te ghevoelen, ofte gheteyckent ende belooft te hebben, om te sullen leeren: Hier by doende/ datse het nimmermeer souden ende wouden leeren, datse soodanige Prædestinatie Gods, nae welcke de eene mensche ter Zalicheyt, ende d'andere ter Verdoemenisse gheboren wordt, als tot het eynde voor de grondtlegginghe der werelt van Godt absolutelijck ende onveranderlijck den eenen en den anderen bestemt, verfoyden, datse van het woordt onvermijdelijck in dese saecke niet ghehoort/ noch gheweten en hebben/ eer sy binnen Dockum zijn ghekomen.

Door dit soo hardt versaecken aen d'eene syde/ ende so ronde verklaringhe aen d'andere syde/ hebbense een menichte getrocken/ andere in bedencken ende twijffelinghe ghebracht/ wat hier van mochte wesen/ die noch dese verborghentheydt niet konnen begrijpen/ dat de eene om een seecker ghevoelen van syn dienst ende plaetse afghesworpen/ ende d'andere staende in het selve ghevoelen / in des afghesworpen plaetse beroepen ende aenghenomen wordt. Derhalven heeft ons goedt ghedocht ons aen den tegenwoordighen E. Synodus te addresseren/ ende van hare E. uyt Christelijcke sorchfuldicheydt voor onser zielen zalicheyt heylichlijck te begeeren ende te bidden/ dat hare E. ghelieve ons op seeckere Vraghen klaer antwoordt ende bescheyt te gheven/ om onse conscientien te onderwijsen ende gherust te stellen.

Eerstelijck/ off Godt van eeuwicheydt besloten heeft yder mensche int bysonder door een onvermijdelijcken wech, ofte ter zalicheyt ofte ter verdoemenisse te brengen, den eenen door onvermijdelijck gheloove, den anderen door onvermijdelijck ongheloove?

Ten tweeden/ oft een formulier van onderteeckeninge ghemaeckt nae het affscheyt der uytheemsche Theologen, sonder weten ende consent der Heeren Politijcken, van weghen de H. M. Heeren Staten Generael uyt de respective Provincien tot den Nationalen Synodus gedelegeert, vande H. M. Heeren Staten Generael niet geapprobeert, in eenige Provincien, als by namen in

Groninghen ende Groninger omlanden, oock sommighe quartieren van Hollandt niet gheteeckent, nochtans in Frieslant soo strict moet gheteeckent worden, datter niet dan een blote name mach ondergeschreven worden; onaenghesien dat de M. Heeren Staten des Landts alhier de nieuwe Kercken ordening, met alles wat buyten de leere ende aenkleve van dien (te weten leere) is, derhalven oock dit voorsz. formulier hebben affgekeurt ende affghe slagen?

Ten derden/ wat recht heeft de Provinciale Synode, om de Kerckelijcke ordonnantien ende statuten der Nationale Synode, die haer niet behagen, te refuseren ende verwerpen, ende nochtans door cracht der Nationale Synode een seeckere ordonnantie, welcke sy haer aengenaem laet zijn, soo hooch te drijven, dat sy vrome Dienaers, noyt van leere ende leven beschuldicht, vindende sich in dit eene stuck beswaert, van hare ampten gaet deporteren? Die selffs in zoo vele stucken gehoorsaemheyt weygert, hoe mach die van een ander in een stuck ghehoorsaemheyt eyschen? Ende wanneer de Synodus hier over een ander straft, heeft se niet haer selven tot soodane straffe veel meer veroordeelt, dewijl sy die een ander oordeelt, het selve meer als de andere doet?

Ten vierden/ nadien sommige Leeraers inde ghemeynte van Frieslant opentlijck drijven ende schrijven, dat Godt een deel des menschelijcken gheslachts tot de eewige verdoemenisse heeft geschapen, dat hy besloten ende beschickt heeft, dat de menschen oprecht van hem gheschapen zijnde, zonden inde zonden vallen: **welcke leeringen (soo wy't recht verstaen) byden Nationalen Synodus zijn verworpen**: Daerbeneven, dat Iesus Christus niet voor de zonden des gantschen menschelicken gheslachts, maer alleen voor eeniger menschen zonden is gesturven, **plat contrarie de antwoorden van de** 6. 9. 10. **ende** 37. **Vragen des Catechismi**/ ende des niet tegenstaende het formulier zoo wel als andere onderschrijven, ende daer op inden dienst behoulen worden; met wat conscientie kan sulcx geschieden? Ende hoe connen dan die ghene, die wat lager, als de Synodus, ghevoelen,

wiens meyninge de Synodus niet soo uytdruckelijck met versoyinge verworpen heeft, vanden dienst verstoten worden?

In alle dese Vragen sal ons goet contentement moeten geschieden/ eer wy d'afstellinghe van onse voorleden Predicanten konnen billijcken/ ende ons in eenicheydt met de nieu-beroepene Predicanten begheven. Wy bidden den E. Synodus door den rijckdom der ghenade Gods/ ende ingewanten der Barmharticheden Jesu Christi/ datse onse begheerte wel in acht nemen/ die hier mede niet anders voor hebben als heelinghe ende vereeninge (soo mogelijck) der gheschcurde Kercke binnen Dockum/ ende herstellinghe van onse afghewesen Predicanten. Eenige onder ons zijn 20. 25. Iaren ende daerenboven leden vande Kercke gheweest, oudt van dagen, en tot noch toe onbesproocken van leven, welckers klachten ende beden behooren te gelden. Wy protesteren voor Godt ende den Synodus/ dat wy gheen quaedt oogemerck op eenich dinck ter werelt/ 'tsy in politie of Religie/ en hebben/ maer alleenlijck soecken in standtvastighe belijdenisse der Zalichmakende waerheydt/ die wy uyt Godts woort gheleert hebben/ onse Zielen te quijten/ ende de Zalicheyt te behouden.

Hiermede/ Eerwaerdige/ Godtsalige/ welgheleerde/ eyndighende/ wenschen wy V. E. de teghenwoordicheydt/ ende gheleyt des heyligen Gheests inden name Jesu Christi.

T'oorconde der waerheyt/ uyt den name van veelen gheteeckent.

EYNDE.

19 pam.

